

แนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 แก่ผู้เรียนภาษาบาลี

ของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9

An Approach of Motivate of the Pali Learner Based on 4 Iddhipada in the 9 Ecclesiastical Region

พว-มหาภิรัฐกรณ์ อัสมาสี, พว-โสภณพัฒนบัณฑิต,
สุวิน ทองปั้น และประยูร แสงใส

Phamahapirat Korn aṁsumāsi, Phrasophonphattanabundit,

Suwin Thongpan and Prayoon Saengsai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: sangkk_2554@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลีของผู้เรียนภาษาบาลีคณะสงฆ์ภาค 9 2) เพื่อศึกษาความสำคัญของอิทธิบาท 4 ต่อกระบวนการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนภาษาบาลี และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 แก่ผู้เรียนภาษาบาลีของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9

ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการเรียนภาษาบาลีของผู้เรียนนั้น ขาดเอกภาพในการจัดการศึกษา จัดการศึกษาที่ไม่สนองตอบต่อผู้เรียน โดยยึดธรรมเนียมเดิมว่ากองบาลีสนามหลวงดำเนินการเพียงการจัดสอบและวัดผลส่วน การบริหารจัดการนั้น เจ้าสำนักศาสนศึกษา ก็บริหารไปตามยถากรรม ไม่มีระบบระเบียบในการดำเนินการ จัดสรรงบประมาณไม่เหมาะสม ไม่มีการปรับหลักสูตรมาเป็นระยะเวลายาวนาน ภาษาไม่ทันสมัย ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของคนรุ่นใหม่ จึงทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนภาษาบาลี

หลักอิทธิบาท 4 จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่น (ศรัทธา) แก่ผู้เรียนด้วยการแสวงหาความรู้และต้นแบบ (Idol) จากการฟังการสอบถามจากสถานที่ที่ให้ความรู้ เพื่อนำไปคิดพิจารณาอย่างถูกต้อง ถูกวิธี จนสามารถสร้างแรงจูงใจด้วยมีความต้องการฝ่ายบวกสนับสนุนแนวคิดให้นักเรียนมีความปรารถนาอยากสอบได้เป็นมหาเปรียญ ด้วยการปลูกฝังความเชื่อมั่นยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ ตั้งใจ ใส่ใจ ฝักใฝ่ในการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จได้

แนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 แก่นักเรียนผู้เรียนภาษาบาลีของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 สร้างแรงจูงใจด้วยให้สวัสดิการสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน และสร้างขวัญให้กำลังใจด้วยจัดทำพิธีมุทิตาสักการะแก่ครูผู้สอนและนักเรียน นอกจากนี้ แม่กองบาลีสนามหลวงควรประยุกต์หลักสูตรภาษาบาลีให้มีหลักสูตรวิชาการอื่นๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางวิชาการทำให้เกิดความเบื่อหน่ายจำเจซ้ำซากต่อการเรียน ส่วนการวัดผลประเมินผลควรสร้างรูปแบบที่เป็นระบบสากลเลือกทำข้อสอบได้ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้

คำสำคัญ: แนวทางการสร้างแรงจูงใจ; หลักอิทธิบาท 4; ผู้เรียนภาษาบาลี; สำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the problem state in Pali teaching and learning of Pali learners of the Nine Ecclesiastical Regional Governor, 2) to study the importance of 4 Iddhipāda to motivate Pali learners, and 3) to propose the way to motivate Pali learners of the nine ecclesiastical regional governor. This study was a qualitative research. Interview was aused as research tool to collect data. The informants were school principals, teachers, monks, and novices, who were studying Pariyatthidhamma Program, gained by Purposive Sampling. To analyze the data was by Descriptive Analysis.

The research findings were as the following: The problem state in Pali teaching and learning of Pali learners was deficient in unity of educational management, responsible person in administration, learner fulfillment in educational management. In this regard, the problem was adherent to former custom that the Sangha was Pali Sanam Luang that managed the education for oneself because it proceeded Pali section in Phrapariyutthudhamma education, which controlled to specify the policy, curriculum, and studied result, and national office of Buddhism was responsible for these to certify the certificate of Pali section in Pariyatthidhamma education. Teaching and learning management was under control of the head of an institute and Pali section in provincial Pariyatthidhamma education; so it affected to the education to be disorder and budget allocation and curriculum development was not for long term and up to date that was

not as new generation needs.

The way to motivate Pali learners of the nine ecclesiastical regional governor according to 4 Iddhipāda was to do by accommodating a good welfare to support the learners by offering educational instruments, scholarships, and rewards for the one who got the prize of 1, 2, and 3, trainees who passed the pre-test with the prize of 1, 2, and 3 as well as for who passed Pali Sanam Luang with garments, customer goods, sympathy ritual and field trip for both learners and teachers. Moreover, the head of Pali Sanam Luang should adapt Pali curriculum to have general subjects and undergraduate subjects to academic variety in order not to be bored with old subjects. As for the evaluation of studied result, the style as in the universal system should be attached for being able to choose the test to be a model to motivate learners.

Keywords: An Approach of Motivate; 4 Iddhipāda; Pali Learner Based; 9 Ecclesiastical Region

1. บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นเน้นการแปลภาษามครได้เป็นหลัก ในสมัยอยุธยาแบ่งการศึกษาเป็น 3 ชั้น คือ แปลพระสูตรได้เป็น “บาเรียนตรี” แปลพระวินัยได้เป็น “บาเรียนโท” แปลพระสูตรพระวินัย และพระปรมาัตถ์ได้เป็น “บาเรียนเอก” โดยนักเรียนต้องแปลสูตรต่างๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนดขึ้นให้ได้ สำหรับหลักสูตรนั้นแต่เดิมก็ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีจารีกลลงในใบลานด้วยอักษรขอมมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้จัดชั้นใหม่จากเดิม 3 ชั้นเป็น 9 ชั้น และมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่คล้ายกับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ (Department of Religious Affairs, 1983 : 17)

ในปัจจุบันนี้ การศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามี 4 ประเภท ได้แก่ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 2) การ

ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และ 4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

กองธรรมสนามหลวง กองบาลีสนามหลวง รวมทั้งเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับที่คอยควบคุม และส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์ได้จัดประชุมสัมมนาเจ้าคณะภาคทั่วประเทศเมื่อ พ.ศ. 2538 ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคทางด้านการจัดการการศาสนศึกษาไว้ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ทั่วประเทศประสบปัญหาต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. จำนวนนักเรียนมีแนวโน้มลดลง บางแห่งแทบจะหาผู้เรียนไม่ได้เพราะผู้วชน้อยลงหรือพระภิกษุ-สามเณร ส่วนใหญ่มุ่งสนใจเรียนทางโลกประกอบกับทั้งครูและนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาแผนกธรรม-บาลี เพราะไม่เห็นความสำคัญในการนำไปใช้ประโยชน์หลังลาสิกขา

2. การจัดการศึกษาไม่เป็นระบบหลักสูตร
วิธีการเรียนการสอน และวัดผลไม่เหมาะสม
กับยุคสมัย มุ่งเฉพาะพระภิกษุสามเณรโดยละเลย
เยาวชนและพุทธศาสนิกชนทั่วไป

3. การขาดครูสอนประกอบกับครูสอน
พระปริยัติธรรม ไม่มีตำแหน่งทางการปกครอง
และไม่ได้รับการพิจารณาตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์
เท่าที่ควรรวมทั้งได้ค่าตอบแทนไม่เหมาะสม
และขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน

5. ขาดแคลนงบประมาณการจัดการ
ศึกษา รวมทั้งขาดความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน
การศึกษา

6. การวัดผลสอบธรรมศึกษาแบบอัตนัย
ไม่เหมาะสมกับเด็ก ควรเปลี่ยนแปลงเป็นปรนัย
(Department of Religious Affairs, 1996 : 9)

จากปัญหา และข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการ
การศึกษาของคณะสงฆ์ พอสรุปได้ว่า ปัญหาการ
ศึกษาของคณะสงฆ์ เริ่มจากรัฐได้จัดระบบ
การศึกษาใหม่โดยแยกออกไปจากวัด แต่แล้วรัฐ
ก็ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง
ทำให้ชาวชนบทบางส่วนอาศัยประเพณีบวชเรียน
เป็นทางผ่าน เพื่อโอกาสในการศึกษาและเมื่อรัฐ
แยกการศึกษาออกจากวัดแล้ว ความสัมพันธ์
ระหว่างวัดกับรัฐได้เห็นห่างกันมากยิ่งขึ้น
รัฐไม่เข้ามาดูแลในการจัดการศึกษาของสงฆ์
แต่ปล่อยให้สงฆ์จัดการกันเอง โดยเฉพาะในส่วน
ภูมิภาคการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทุกด้าน
รวมทั้งการศึกษาด้วยก็ฝากความหวังไว้กับ
เจ้าคณะต่างๆ

การสร้างแรงจูงใจเป็นกระบวนการหนึ่ง
ที่จะกระตุ้นพฤติกรรม และผลักดันให้ผู้เรียน
มีการตอบสนองต่อความกระตือรือร้น และทำให้มี
ความพึงพอใจ ตั้งใจ ใส่ใจ ฝึกฝนในการเรียน
ภาษาบาลี เพราะทุกคนมีสิ่งเร้าและแรงจูงใจ
เป็นสิ่งผลักดันให้มีความกระฉับกระเฉงจริงจังตั้งใจ
มุ่งสู่ความสำเร็จอย่างไม่เบื่อบ่นหาย การจูงใจมี
อิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างยิ่ง คือ ทำให้การเรียนรู้
มีผลเต็มที่ การจูงใจยิ่งมีสูงมากเพียงใด การเรียนรู้
จะยิ่งเกิดขึ้นในระดับสูงเพียงนั้น ก็เพราะว่ามี
แรงจูงใจนั่นเอง

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-
บาลีของคณะสงฆ์นั้น ประสบปัญหาหลายประการ
เช่น 1) การบวชลดน้อยลงมาก มีเฉพาะการบวช
ตามประเพณีที่มีจำนวนมากขึ้น แต่การบวชเรียน
มีจำนวนลดน้อยลงไปเรื่อยๆ 2) การมองไม่เห็น
คุณค่าของพระพุทธศาสนาเพราะระบบการศึกษา
ภาคบังคับของทางราชการ 12 ปี ทำให้ขาด
ศาสนทายาทเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา
3) การขาดเอกภาพในการศึกษาของคณะสงฆ์
คือการจัดการศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียว เนื่องจาก
ระบบไม่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่เกี่ยวกลและไม่
เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน 4) ความไม่มีผู้รับผิดชอบ
ในการบริหารการศึกษาระดับต่างๆ อย่างเป็น
ระบบถูกต้อง 5) ผู้ที่จะเข้ารับการศึกษา เกิดความ
รู้สึกขัดแย้งกับระบบการศึกษาที่จัดขึ้น 6)
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี
ไม่เพียงพอที่จะสร้างพระภิกษุ-สามเณรให้เป็น
ศาสนทายาทที่ดี เพื่อสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา
สาเหตุเพราะพระภิกษุ-สามเณรขาดความตระหนัก

ในหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบและอุดมการณ์ ในทางพระพุทธศาสนา และ 7) การศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาที่เป็น เพียงรูปแบบ ขาดแรงจูงใจในการเรียนเพราะสอบ ได้แล้วก็มิได้ใช้ประโยชน์อะไรเท่าที่ควร (Jantabut, 2004 : 23-25)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุผลให้ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี การที่จะแก้ไขปัญหานี้ให้ถูกจุด เป็นประโยชน์มาก ประหยัดสุด จะต้องแก้ไข ด้านบุคลากรเป็นลำดับแรก เพราะบุคลากรถือว่าเป็น ทรัพยากรที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง โดยให้เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า ปัญหาทั้งหลาย เกิดจากคน เมื่อจะแก้ไขปัญหาก็จะต้องแก้ไข ที่คนก่อน ถ้าทำอย่างนี้ได้ปัญหาด้านอื่นๆ ของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 ก็จะได้รับ การแก้ไข สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นเลิศ ทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและวิชาการชั้นสูง ในพระไตรปิฎกอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เยาวชน ในถิ่นทุรกันดารมีโอกาสศึกษาระดับสูงๆ ขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียน การสอนภาษาบาลีของผู้เรียนภาษาบาลีคณะสงฆ์ ภาค 9
2. เพื่อศึกษาความสำคัญของอิทธิบาท 4 ต่อกระบวนการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนภาษาบาลี
3. เพื่อเสนอแนวทางการสร้างแรงจูงใจ แก่ผู้เรียนภาษาบาลีของสำนักศาสนศึกษา คณะสงฆ์ภาค 9

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิจัย จากเอกสาร (Documentary Research) และการ วิจัยภาคสนาม (Field Research) ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ได้กำหนดกรอบเนื้อหา ของแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 ด้วยปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำไว้ 9 ด้าน คือ 1) ด้านความต้องการพัฒนาตนเอง 2) ด้านการ ยอมรับนับถือผู้เรียนภาษาบาลี 3) ด้านความสำเร็จ การศึกษาระดับสูงสุดของการเรียนภาษาบาลี 4) ด้านความเจริญก้าวหน้าในการเรียนบาลี และการรับรองวิทยฐานะ 5) ด้านนโยบายและการ บริหารงานของสำนักศาสนศึกษา 6) ด้านความ สัมพันธ์ของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา 7) ด้าน สวัสดิการและการจัดสรรงบประมาณ 8) ด้าน กิจกรรมการเรียนการสอน และ 9) ด้านการวัดผล และประเมินผล

2. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการศึกษา เชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อ และมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย เจ้าสำนักศาสนศึกษา ครูอาจารย์ และนักเรียนของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 จำนวน 54 รูป และเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารจาก พระไตรปิฎกฉบับของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย หนังสือ ตำรา เอกสาร บทความ รายงานการวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง และ 2) เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ เจ้าสำนักศาสนศึกษา และครูผู้สอนสำนักศาสน

ศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 มาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

สภาพและปัญหาการเรียนของผู้เรียนภาษาบาลีนั้น เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาที่ไม่สนองต่อผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เพราะคณะสงฆ์ยึดโยงกับประเพณีแบบดั้งเดิม คือ กองบาลีสนามหลวง เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยกำกับดูแล กำหนดนโยบาย กำหนดหลักสูตร ดำเนินการวัดผล การเรียน และมอบให้สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินการออกหนังสือรับรองแสดงวุฒิบัตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีให้เท่านั้น ส่วนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน ส่วนการบริหารจัดการก็เป็นหน้าที่ของเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ เพราะกองบาลีสนามหลวงมีความเชื่อว่าหลักสูตรและวิธีการวัดผลประเมินการเรียนภาษาบาลี แม้ใช้หลักสูตรเดิมหรือรูปแบบเดิมก็ยังทันสมัย สามารถใช้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ไม่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จะทำให้พระพุทธรพจน์ผิตเพี้ยนบิดเบือนเป็นการกล่าวถึงพระพุทธรพจน์ทำให้เกิดศัทธรรมปฏิรูปได้ แต่การจัดการศึกษาลักษณะนี้ถือว่าไม่สนองต่อผู้เรียน ไม่มองกลุ่มเป้าหมายคือ ศาสนทายาทมิแต่การผลิตไม่มีการรับรองวิทยฐานะให้มีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับปริญญาบัตรทางโลก มีการปฏิเสธจากองค์กรของรัฐและเอกชน จึงทำให้ผู้เรียนภาษาบาลี

เกิดความรู้สึกขัดแย้งกับระบบการศึกษาที่จัดขึ้น ผู้เรียนภาษาบาลีจึงมองการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการศึกษาเพียงแค่รูปแบบขาดแรงจูงใจในการเรียน เพราะเมื่อสอบได้แล้วไม่รู้จะนำไปใช้ประโยชน์อะไร เพราะไม่ได้นำไปใช้ในการศึกษาหลักพุทธพจน์อย่างแท้จริง หรือเพื่อความตั้งมั่น มั่นคง และจรรโลงพระพุทธศาสนา ผู้เรียนจึงไม่เห็นคุณค่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จากสภาพและปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาบาลีขาดแรงจูงใจในการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ผู้วิจัยจึงสรุปสภาพ และปัญหาการเรียนการสอนภาษาบาลีของผู้เรียนภาษาบาลีดังนี้

1. สภาพและปัญหาด้านการขาดเอกภาพในการจัดการศึกษา เพราะการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เนื่องจากมีหลายระบบไม่อิงอาศัยกัน ไม่เกื้อกูลต่อกัน และไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ต่างคนต่างทำไปคนทิศละทาง ก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก การแก้ไขสภาพปัญหาการวางระบบแบบแผนการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ต้องดำเนินการจัดระบบการศึกษาสายต่างๆ ของวัด และคณะสงฆ์สำหรับพระภิกษุสามเณรก็ดี สำหรับคฤหัสถ์ก็ดี ที่มีอยู่ให้ประสานสอดคล้องรวมเข้าเป็นระบบใหญ่ สอดคล้องเชื่อมโยงเชื่อมกันอย่างเป็นระบบ

2. สภาพและปัญหาด้านการไม่มีผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งมีกองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบเพียงแค่จัดระบบ

และจัดการสอบหรือวัดผล ไม่รับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นเรื่องของแต่ละสำนักเรียน นักเรียนของสำนักใด ก็ดูแลจัดสอนกันไปตามนั้น ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความสนใจของเจ้าอาวาส เจ้าสำนักเรียน การเรียนการสอนจึงเป็นไปตามมีตามเกิด (ยถากรรม) ในปัจจุบันแม้จะมีงบประมาณ ซึ่งได้รับการอุดหนุนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นรายบุคคลก็ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย นอกจากนี้การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ยังเป็นการศึกษาลักษณะแบบแนวตั้งยังมองไม่กว้างรอบด้าน เพราะไม่มีการมองปัญหาทางสังคมในมิติภาพรวมของผู้เรียน จึงทำให้เกิดปัญหา คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ไม่แพร่หลายทั่วถึงทุกกลุ่มคน เพราะไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ในด้านผู้รับการศึกษา ก็เกิดความขัดแย้งกับระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ เพราะคณะสงฆ์ไม่มองเพื่อความเป็นศาสนทายาท โดยความเป็นศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงเมื่อคณะสงฆ์เน้นการศึกษาไปยังการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี จึงทำให้พระภิกษุสามเณรกลุ่มใหญ่ หันเหไปให้ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติ แผนกสามัญมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

3. สภาพและปัญหาด้านการไม่มีนโยบายและขอบเขตการจัดการเรียนการสอน คือ การไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในระบบการบริหารจัดการ การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษามีโครงสร้างที่จัดเป็นระบบไว้ แต่ไม่มีกรอบและทิศทางที่จะพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนให้ดีขึ้น

ได้อย่างไร ทั้งไม่อำนวยความสะดวกต่อสังคมตามที่ควรจะเป็น รัฐถือว่าการศึกษาคณะสงฆ์เป็นเรื่องภายในที่คณะสงฆ์ จะต้องบริหารจัดการหรือดูแลกันเองเป็นลักษณะเฉพาะกิจเช่นเดียวกับการศึกษานอกระบบอื่นๆ รัฐจึงมอบให้เป็นภาระของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม โดยได้รับการอุดหนุนงบประมาณให้พออยู่ได้ทนได้ พออยู่ไม่ได้ ทนไม่ได้ ก็ยุบเลิก มิได้มีความมุ่งหมายที่จะให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีคุณภาพเกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรของคณะสงฆ์ คณะสงฆ์จะมีบุคลากรที่มีคุณภาพได้อย่างไร เพราะรัฐมองแค่ผิวเผินไม่ได้สนใจใส่ใจ จึงเป็นการให้จัดการศึกษาเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งกับเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาเท่านั้น

4. สภาพและปัญหาด้านคุณค่าต่อสังคม เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมมีคุณค่าและความสำคัญต่อสังคมและชีวิตของคนในสมัยใหม่น้อยลงไปตามลำดับ คนสมัยใหม่มองว่าการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีไม่มีความเกี่ยวข้องหรืออำนวยความสะดวกอะไรให้แก่ชีวิตและความเป็นอยู่ของเขา รัฐและสังคมลดการยอมรับและความสนใจน้อยลง แม้ในปัจจุบันจะมีการรื้อฟื้นการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีการเทียบชั้นการศึกษาเหมือนกับในระบบของรัฐก็เป็นไปอย่างฝืนๆ เพราะไม่มีแผนแม่บทหรือแผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางด้านศาสนศึกษาของคณะสงฆ์อย่างชัดเจน

5. สภาพและปัญหาด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม ในปัจจุบันนี้ไม่เพียงพอที่จะสร้างพระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่ดีต่อองค์กร

สงฆ์ได้ นี่คือสัญญาเตือนภัยที่สำคัญยิ่ง พระภิกษุสามเณรไม่ค่อยมีความรู้สึกรักพระพุทธศาสนา ทำผิดระเบียบวินัยไม่เน้นธรรมวินัย เน้นความอยู่รอด เพราะความรู้สึกร่วมกันในพระพุทธศาสนาลดน้อยลง เมื่อพระภิกษุสามเณรขาดความรับผิดชอบ หรืออุดมการณ์ในทางพระพุทธศาสนา คือ การขาดความรับผิดชอบต่อพุทธศาสนิกชน ต่อสังคม ต่อพระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นความผิดพลาดของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ผ่านมาหรือเพราะไม่มีกรอบให้ผู้ที่เรียนพระปริยัติธรรมจบแล้ว ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในภาระงานทั้ง 6 ด้านของคณะสงฆ์ หรือเป็นเพราะคณะสงฆ์เน้นไปที่การเลื่อนขั้นเลื่อนสมณศักดิ์ให้มียศถาบรรดาศักดิ์ทางสังคม เพราะต้องการให้พุทธศาสนิกชนยอมรับนับถือ เมื่อคณะสงฆ์มาทำให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมเห็นแก่ตัวดำเนินชีวิตแบบเอาตัวรอด ไม่รับผิดชอบต่อสังคม ไม่จำเป็นจะต้องขวนขวายที่จะศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยให้เข้าใจลึกซึ้ง เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ลักษณะเช่นนี้ พระพุทธศาสนาจะได้บุคลากรที่เป็นศาสนทายาทที่ดีได้อย่างไร

6. สภาพและปัญหาด้านความเสื่อมโทรมในการศึกษาของคณะสงฆ์ เพราะปัจจุบันการบวช มีเฉพาะตามประเพณีไม่ได้ลดน้อยลง แต่การบวชเรียนกลับลดจำนวนลง การบวชเรียนจึงกร่อนไปเหลือแต่เพียงรูปแบบ คนจำนวนมากบวชแล้วกลับออกไปโดยไม่ได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติมในปัจจุบันคนทั่วไปจึงมองไม่เห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา เพราะคุณภาพของพระสงฆ์ แม้จะไม่มีเครื่องมือชี้วัดอย่างชัดเจนหรือไม่มี

หลักฐานยืนยัน ต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่าคุณภาพของพระสงฆ์ในปัจจุบันลดลงมาก บางทีถึงกับบอกว่าไม่มีคุณภาพเลย การบวชระยะยาวมีน้อยลง การบวชระยะสั้นมีมากขึ้น คนที่บวชระยะยาวมักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความกระตือรือร้นในการศึกษาพระธรรมวินัย เพียงแต่ต้องการอาศัยร่มเงาพระศาสนาเป็นที่พึ่งสุดท้ายในวัยชรา เพราะฉะนั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมต้องให้ได้ประโยชน์ 3 ฝ่าย คือ 1) อัตตัตถ ประโยชน์เพื่อตนหรือประโยชน์ตน คือ ประโยชน์ซึ่งพึงทำให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง หรือ พัฒนาชีวิตของตนให้บรรลุถึง 2) ปรัตถ ประโยชน์เพื่อผู้อื่น จุดหมายเพื่อผู้อื่นหรือ ประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์ ซึ่งพึงช่วยเหลือให้ผู้อื่นหรือเพื่อนมนุษย์ได้บรรลุถึงด้วยการชักนำสนับสนุนให้เขาพัฒนาชีวิตของเขาเองขึ้นไปจนเข้าถึง ตามลำดับ และ 3) อุภยัตถ จุดหมายร่วมกันหรือ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์สุขและความดีงามร่วมกันของชุมชนหรือสังคม รวมทั้งภาวะและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ซึ่งพึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษา เพื่อเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นก้าวไปสู่จุดหมายอย่างน้อยไม่ให้เกิดการแสวงหาประโยชน์ตนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

7. สภาพและปัญหาด้านการขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐ ในอดีตสถาบันพระพุทธศาสนาได้พึ่งพิงและได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐตลอดมา ผลจากการขาดแคลนงบประมาณทำให้ไม่สามารถพัฒนาตนเองให้มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา ส่วนที่ได้

รับการศึกษา ก็เพราะการบวชเรียน ถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานของชาวไร่ชาวนามีโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษา วัดเป็นสถานศึกษามีเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุเป็นผู้สอนและเด็กๆ ก็ได้อาศัยวัดเพื่อการเรียนเขียนอ่าน วัดจึงเป็นศูนย์รวมของการสร้างภูมิปัญญาให้แก่เหล่ากุลบุตร ดังนั้น รัฐจะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

8. สภาพและปัญหาการระดมสรรพกำลังจากองค์กรการศาสนาและศาสนิกชน เพราะในปัจจุบันนี้การทำนุบำรุงพุทธศาสนา ศาสนิกชนมุ่งไปยังการสร้างเสนาสนะวัตถุภายในวัด เพราะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนกว่า ไม่มีการสร้างทรัพยากรบุคคลไว้ในพระพุทธศาสนา จึงทำให้การสนับสนุนงบประมาณในด้านศาสนศึกษาไม่มีระบบและไม่เกิดผลในการปฏิบัติ

วิธีการแก้ไขสภาพปัญหาการระดมสรรพกำลังมหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ทุกระดับต้องผลักดันแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ให้มีดำเนินการและนำไปใช้ประโยชน์แก่คณะสงฆ์โดยรวม แล้วนำแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติตามกลยุทธ์ด้านศาสนศึกษา เพื่อระดมสรรพกำลังในการสนับสนุนงานด้านทำนุบำรุงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจะต้องมีการสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งมีการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรศาสนากับศาสนิกชนด้วย

ความสำคัญของหลักอิทธิบาท 4 เป็นกระบวนการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนภาษาบาลี

เพราะสามารถทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจเกิดความพึงพอใจ มีความขยันหมั่นเพียรตั้งใจเรียนด้วยความต้องการฝายบวกสนับสนุนแนวคิดให้มีความปรารถนา ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้อยากสอบได้เป็นมหาเปรียญโดยยึดรูปแบบจากรุ่นที่เป็นต้นแบบ (Idol) และสร้างลักษณะนิสัยใฝ่รู้ด้วยคำว่า “พระมหา” หรือ “สามเณรเปรียญ” เพราะคำๆ นี้ คนที่เรียกก็เรียกด้วยความเต็มใจผู้ที่ถูกเรียกก็มีความภาคภูมิใจ” ด้วยการปลูกฝังความเชื่อมั่นในการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จ ด้วยการแสวงหาหรือเข้าไปหาสถานที่เรียนดีหรือต้นแบบดี (Good Idol) จากรุ่นพี่ที่บวชเรียนแนะนำไปสู่สำนักเรียนที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีกัลยาณมิตรที่ดี ให้ผู้เรียนมีความต้องการที่เป็นพระมหาหรือมหาเปรียญ เพื่อสร้างกระบวนการสู่การเรียนรู้หรือแนวคิดสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองสิ่งที่กังวลเกี่ยวกับการศึกษาให้เกิดความเชื่อมั่นจนสามารถนำมาสรุปผลด้วยวิจาร์ณญาณแล้วลงมือปฏิบัติด้วยการเรียนภาษาบาลี นี้เรียกว่า “ฉันทะสัมปทา” เกิดขึ้น คือความใฝ่รู้ และใฝ่ทำสิ่งที่ดีงามมีคุณค่าเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยความตั้งใจไม่ย่อท้อขยันหมั่นเพียรต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการเรียนภาษาบาลีด้วยความสนใจใฝ่ใฝ่มีจิตจดจ่อมุ่งมั่นต่อการศึกษาภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังได้

แนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 แก่ผู้เรียนภาษาบาลีของสำนัก ศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 เมื่อใช้หลักอิทธิบาทสามารถทำให้ผู้เรียนภาษาบาลีมีแรงจูงใจด้วยความรักใคร่พึงพอใจพยายามหมั่นเพียรตั้งใจ

ศึกษาเล่าเรียนบาลีอย่างมีความสุขด้วยมีความต้องการฝ่ายบวกสนับสนุนแนวคิดให้มีความปรารถนา ในการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จเพราะการศึกษาบาลี สามารถพัฒนาตนให้เป็นที่รับยอมรับยกย่องให้เกียรติในสังคม และทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และมีความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้ ผู้บริหารก็มีการกำกับดูแลนโยบาย สร้างขวัญให้กำลังใจ อาจารย์ผู้สอน และนักเรียนด้วยมอบทุนการศึกษา ทำพิธีมุทิตาสักการะ จัดพิธีฉลองผู้เปรียญธรรมได้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อผู้เรียนภาษาบาลีมีความขยันหมั่นเพียร ไม่ท้อแท้ต่อปัญหา อุปสรรคในการศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลีได้ ผู้บริหารก็สร้างรูปแบบให้มีระเบียบวินัย โดยให้คณาจารย์เป็นต้นแบบ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปอย่างจริงจังจริงจังใจ ด้วยการเพิ่มความเชื่อมั่น ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเตือนใจให้ผู้เรียนภาษาบาลีมีความตั้งใจในการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จ โดยเอาใจใส่ด้วยการตั้งเป้า และมุ่งความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาภาษาบาลี ให้เกิดมีขึ้นกับคณาจารย์ และนักเรียนได้เข้าอบรม พัฒนาตนเอง และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมการจัดทัศนศึกษา ดูการเรียนการสอน นอกสถานที่ และส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้เข้าอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวง ด้วยคิดค้นหาวิธีการการเรียนภาษาบาลีที่ยากให้ง่าย ปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนการสอน และวางแผนต่อการเรียนภาษาบาลีให้ประสบผลสำเร็จ

โดยการนำปัญหา อุปสรรคข้อบกพร่องของการศึกษาภาษาบาลี มาเป็นแนวทางวางแผน ยุทธศาสตร์ในการวางแผนเป้าหมายสร้างศาสนทายาท ที่มีคุณภาพด้วยการสร้างคุณค่า และคุณภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

5. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยแนวทางการสร้างแรงจูงใจตามหลักอิทธิบาท 4 แก่ผู้เรียนภาษาบาลีของสำนักศาสนศึกษาคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษา คณะสงฆ์ภาค 9 ทั้ง 2 จังหวัดนั้น ดังนี้

1. ด้านความต้องการพัฒนาตนเอง ผู้เรียนสามารถที่กระตุ้นพฤติกรรมตนเองให้เกิดมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองได้ (Self Development เพราะคณะสงฆ์มีการทำความเข้าใจปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกี่ยวกับการศึกษาภาษาบาลีต่อพระภิกษุ-สามเณรให้ถูกต้องได้

2. ด้านการยอมรับนับถือต่อผู้เรียนภาษาบาลี ผู้เรียนมีความคาดหวังว่า จะมีความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ตามความรู้ ความสามารถ และสามารถทำงาน เพื่อพระศาสนาและงานเพื่อสังคมไปพร้อมๆ กันได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าหากพระภิกษุสามเณร ชั้นเปรียญเอก ลาสิกขา ต้องมีมาตรการรองรับให้มีอาชีพที่เหมาะสมรองรับเหมือนนักศึกษาที่เรียนจบการศึกษาจากทางโลกด้วย

3. ด้านความสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุด และการต่อยอดการเรียน ผู้เรียนมีความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จสูงสุด คือ สอบได้เปรียญธรรมทั้งนั้น และผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในวิชาการทางโลก เพื่อต่อยอดทางการศึกษาอย่างจริงจังและจริงใจ เพราะผู้เรียนมีความคาดหวังว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีหรือกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในระดับเปรียญโท (ป.ธ. 4-6) และเปรียญเอก (ป.ธ.7-8) จะสามารถประสบผลสำเร็จมีหน้าที่การงานที่ดีและมั่นคง

4. ด้านความเจริญก้าวหน้าความมั่นคงในการดำรงชีวิตและการรับรองวิทยฐานะ ผู้เรียนมีความคาดหวังว่า จะมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ทางคณะสงฆ์ตามความรู้ความสามารถ และสามารถทำงานเพื่อพระศาสนาและงานเพื่อสังคมไปพร้อมๆ กันได้อย่างสมบูรณ์ ถ้าหากพระภิกษุสามเณรชั้นเปรียญเอกลาสิกขา ต้องมีมาตรการรองรับให้มีอาชีพที่เหมาะสมรองรับเหมือนนักศึกษาที่เรียนจบการศึกษาจากทางโลกด้วย

5. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา กองบาลีสยามหลวง ควรจัดระบบการศึกษาสายต่างๆ ของวัดและของคณะสงฆ์สำหรับพระภิกษุสามเณรที่ดี สำหรับคฤหัสถ์ที่ดี เท่าที่มีอยู่ให้ประสานสอดคล้องรวมเข้าเป็นระบบ โดยเป็นการเกื้อกูลแก่กันกับระบบการศึกษาของรัฐ และไม่ก้าวก่ายล่งค้ำกัน อย่างที่เป็นอยู่บางส่วนในขณะนี้ และรัฐต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม

แผนกบาลี โดยให้เป็นระบบการศึกษาของชาติระบบหนึ่ง และรัฐต้องสนับสนุนในทุกๆ ด้าน แต่ดำเนินการบริหารจัดการโดยคณะสงฆ์

6. ด้านความสัมพันธ์ของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา ผู้บริหารต้องรับรองพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ว่า เมื่อเรียนภาษาบาลีแล้วสามารถเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและการรองรับวิทยฐานะ โดยรัฐ สังคม และคณะสงฆ์ต้องปรับปรุงคุณภาพศาสนศึกษาและหาวิธีการอื่นๆ ที่จะชักจูงใจให้มีผู้บวชเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ได้อัตราร่วมหมื่นเวียนที่พอเหมาะพอดี

7. ด้านสวัสดิการและการจัดสรรงบประมาณ รัฐควรให้ความสำคัญและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงบประมาณและการพัฒนาบุคลากร โดยรัฐต้องเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมว่า เป็นการศึกษารัฐอีกระบบหนึ่ง และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้สำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนทั่วไป

8. ด้านการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน สำนักศาสนศึกษาต้องมีบุคลากรทางด้านการบริหารจัดการ และครูผู้สอนที่มีความรู้มีความสามารถในการพัฒนาองค์กรและรัฐต้องรับรองสถานภาพ และความมั่นคงให้กับผู้บริหารและครูเช่นเดียวกับผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนทั่วไป ถ้าเป็นผู้บริหารก็ต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ ถ้าเป็นครูก็ต้องเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถ มีเทคนิควิธีการและมี

จรรยาบรรณของความเป็นครู ไม่ใช่ระบบพี่สอนน้องเหมือนในปัจจุบันนี้

9. ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรจะปรับปรุงเกณฑ์การวัดผล และประเมินผล ให้เป็นไปตามระบบสากลที่สถานศึกษาทั่วไปของรัฐและเอกชนใช้กันอยู่ เพื่อรองรับวิทยฐานะ และความมั่นคงของศาสนทายาท โดยการวัดความเข้าใจและการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้มากกว่าวัดความจำ ควรปรับปรุงวิธีการออกข้อสอบ โดยใช้วิธีเลือกทำเหมือนกับการสอบโอเน็ต (O-Net) ควรให้มีการสอบเก็บคะแนนได้ในทุกระดับเพื่อผู้เรียนจะได้ไม่เสียเวลา ไม่เป็นการลงทุนโดยเปล่าประโยชน์ และให้ผู้สอนได้ประเมินการเรียนการสอนจากพฤติกรรมของเรียนหรือองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดกระบวนการสอนให้เป็นระบบเข้าใจง่าย เพื่อให้นักเรียนจะได้มีความเข้าใจมากขึ้น และควรให้ผู้สอนดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนมากขึ้น

2. ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนควรมีเวลาให้กันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียน ควรมีการเตรียมพร้อมก่อนเรียนบาลี เนื่องจากหลักสูตรเน้นการท่องจำ และแปลเป็นส่วนใหญ่

3. รัฐบาลควรสนับสนุนปัจจัยแก่สำนักศาสนศึกษา และควรประชาสัมพันธ์ประโยชน์ของการเรียนแผนกบาลีให้ประชาชนรู้ เพื่อเป็นการตัดสินใจของประชาชนในการถวายปัจจัยสนับสนุน ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรศึกษาอย่างเจาะลึกกว่า ปัจจุบันการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 9 มีความก้าวหน้า และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่แท้จริงแล้วนำมาแก้ไข

2. ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์อย่างเร่งด่วน และควรให้หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการบริหารจัดการที่ดี

References

- Department of Religious Affairs. (1983). *History of Buddhism for Rattanakosin 200 Years*. Bangkok : Department of Religious Affairs.
- _____. (1996). *The Development of Monastery Management towards of Globalization*. Bangkok : Department of Religious Affairs.
- Jantabut, K. (2004). A study of Developing Guideline for Sangha's Education. *Research Report*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka : Thai Version*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.